

Perhehoito on lahja arjelle

Päivi Soikkeli osaa olla oma itsensä kehitysvammaisten kanssa. Hän ei ole koskaan joutunut luopumaan mistään sen takia, että hänellä on suuri perhe. Perhehoitajana toimiminen on tuonut sen sijaan uusia mahdollisuuksia esimerkiksi taiteen tekemiseen.

Aloin pohtia uraa vammaisten parissa 25-vuotiaana. Minulla oli silloin kolme omaa lasta. Vanhin heistä, Juha, on cp-vammainen. Järjestin työni aina niin, että pystyin auttamaan häntä ja olemaan paljon kotona. Ajattelin silloin, että jos voitaisiin lotossa, perustaisiin kodin sellaisille vammaisille, joiden vanhempia on harhautettu uskomaan, että laitoksessa lapsen on parempi olla. Kun Juha oli vauva, minullekin sanottiin, että laita poikasi laitokseen, siellä hänen on parempi. Siellä saa kaikenlaisia terapioida ja vammaisen lapsen on siellä hyvä kasvaa. Olin silloin hyvin nuori, enkä uskonut siihen.

Olen aina ollut sitä mieltä, että vammainen lapsi on ensiksi lapsi, ja vasta sitten vammainen. Vammaisilla lapsilla on ihan samanlaisia tarpeita kuin muillakin lapsilla, heillä on vain joku rajoite.

Huomasin ilokseni, että osaan elää vammaisen lapsen kanssa. Ajattelin, että hoitaisin mielelläni muitakin vammaisia lapsia, mutta en keksinyt keinoja, miten. Minulla oli vähän rahaa, pienet lapset ja mies, joka opiskeli. Sitten tajusin, että minun lottovoittoni on kaksi toimivaa kättä.

Pääsin Puustellin työkyliään perhehoitajaksi, silloin oli vuosi 1983. Muutimme sinne asumaan, ja neljä omatoimista kehitysvammaista naista tuli meille asumaan.

Sitten meille tuli innostus tehdä perhehoitotyötä vähän isommastikin, ja rakensimme paritalon Muurameen. Suojarinteeltä tuli asukkaita, ja ei mennyt kauankaan, kun meillä oli jo kuusi ihmistä. Teimme mieheni kanssa perhehoitotyötä päätoimisesti. Näin elettiin melkein kaksikymmentä vuotta.

Mutta rakkauteemme tuli ryppyjä, ja jouduimme surukseni eroamaan. Kun toiset ihmiset jakavat lapsia, meillä oli iso perhe jaettavana. Minulle jäi pienempi perhe, ja mies jatkaa myös perhehoitotyötä. Lapset olivat siinä vaiheessa jo muuttaneet kotoa.

Tällä hetkellä minulla on hoidossa kaksi kehitysvammaista naista, ja käyn myös kodin ulkopuolella töissä. Meillä on tällainen aikuisten naisten yhteisö. Käymme töissä kolmena päivänä viikossa: tytöt menevät työkeskuksiin, ja minä teen kouluttajan ja työnohjaajan töitä. Työllistyn tällä hetkellä osuuskunta Vuorovaikutusvoimalan kautta.

Ensimmäiseltä ammatiltani olen vaatturi, mutta nykyiselle polulle antoi enemmän eväitä Sosiaalipedagogisen Instituutin

perhehoitaja-sijaiskasvattajan kaksi ja puoli vuotta kestänyt koulutus. Sen jälkeen olen kouluttautunut työnohjaajaksi ja kouluttajaksi.

Muutin tähän taloon Jyväskylään vuonna 2000. Vanhasta perheestä mukaan tuli Erja, jota olen hoitanut jo parikymmentä vuotta. Toinen asukas Outi oli välillä toisella perhehoitajalla, kunnes tämän eläkkeelle jäätyä palasi luokseni.

Sijaisuusjärjestelyt ovat hyvällä mallilla. Hyvä ystäväni Liimataisen Sirpa on perhehoitaja, jolla on yksi hoidettava. Jos joudun olemaan vaikka yötä poissa kotoa, Sirpa hoitaa tytöt. Meillä on hyvä yhteys, voin vaikka soittaa kesken päivän, että työpäivä venyykin, ja Sirpa käy katsomassa että tytöillä on kaikki hyvin. Tytöt onneksi pärjäävät pienen hetken keskenäänkin. Käytän muiden töiden järjestelyyn myös perhehoitosopimukseeni kuuluvia 48 lomavuorokautta.

Perhehoitajat tarvitsevat tukea sijoittajilta

Sanoisin, että meillä kaikilla on viettinä rakentaa jonkinlainen oma perhe tai yhteisö, johon kuulua. Eihän elämä tunnu miltään, jos ei ole tukijoukkoja jotka hurraavat, kun tulee maaliin. Jos ei ole omaa porukkaa, kuka lohduttaa, kun on joku huoli?

Meillä asuneet ihmiset ovat päässeet mukaan kaikkiin perhejuhliin kastajaisista hautajaisiin. Ei tällainen elävä elämä ole mahdollista muuten kuin perheessä.

Suojarinteen kuntayhtymän aikaan tehtiin laadukasta perhehoitotyötä. Nykyään kun vastuu on siirtynyt kunnille, avun saaminen on monesti perhehoitajan omasta aktiivisuudesta kiinni. Tuntuu siltä, että perhehoitoa ei enää kehitetä - roikotetaan mukana vain niitä muutamia joita vielä on. Työnohjaajana ymmärrän tietenkin, että sosiaalityöntekijöillä on paljon työtä, eivätkä he ehdi paneutua kaikkeen. Perhehoitajien tukeminen on kuitenkin heidän tehtävänsä. Ja perhehoito on niin inhimillistä, että se olisi tosi laadukasta, jos se toimisi oikein. Lisäksi se on edullista.

Kunnan suhtautuminen perhehoitajaan voi heijastua siihen, miten perhehoitaja suhtautuu hoidettavaansa. Tässä on kyse kehitysvammaisista, jotka eivät osaa itse pitää puoliaan. Se tarkoittaa sitä, että kun perhehoitaja voi hyvin, kehitysvammaiset voivat hyvin.

Perhehoitajien pitäisi saada kokea tulleensa ihan oikeasti kuulluiksi ja arvostetuiksi. Pelkästään hoitopalkkio ei riitä, vaan kunnollinen vuorovaikutus on välttämätöntä. Sosiaalityöntekijöiden pitäisi ihan oikeasti tietää, mitä perhehoitajat tekevät. Perhehoitajathan ovat sellaista sorttia, että jos he jonkun homman ottavat, he myös sen tekevät, eivätkä ihan pienistä murheista vie hoidettavaansa takaisin.

Muille perhehoitajille haluaisin sanoa, että älkää lopettako perhehoitamista! Se on mukavaa työtä. Vaatikaa enemmän, että tulette kuulluiksi ja nähdyiksi. Olkaa ylpeitä siitä mitä teette, sillä arki on tosi arvokasta.

Omana itsenään jaksaa paremmin

Se ei ole laadun mittari, että käydään taidenäyttelyissä ja konserteissa. Joskus käymisiä tunnutaan tekevän vain sen takia, että muut näkisivät. Ei ole mitään järkeä lähteä raahaamaan autistia konserttiin, josta hän ei nauti. Kyllä perhehoitaja ymmärtää, mikä tuottaa hänen kanssaan asuvalle ihmiselle iloa.

Kyllä arki muodostuu ihan päivittäisestä vuorovaikutuksesta. Kun ihminen on väsynyt, hän ei jaksa kohdata toista ihmistä siinä arjessa. Silloin meidän kahden väliimme vedetään verho. Kun ihminen oikeasti jaksaa, voidaan olla vierekkäin yhdessä ja välillä vähän hullutella, eikä se ahdistaa. Kun leikkii kehitysvammaisten kanssa, ei tule itsekään turhantärkeäksi.

Kaikki jaksavan, kaikki tekevän ja kaikki osaavan rooli voi väsyttää. Jos voi olla oma itsensä, työssään jaksaa paremmin. Yleensä ihmiset väsyvät, jos he yrittävät olla enemmän kuin ovat: fiksumpia, ahkerampia, osaavampia.

Alkavan uupumuksen huomaa siitä, että arki rutinoituu ja urautuu ja voi muuttua säilyttämiseksi. Herkkyys ja aitous häviävät. Monelle perhehoitajalle tämä on ainoa toimeentulo, joten on vain jaksettava, vaikka tukea ei saisikaan.

Kun ihminen on hyvin väsynyt, ei häntä auta se, että kerrotaan, että sinun nyt pitää kehittyä tässä vuorovaikutuksessa. Ensin on saatava hoitaa itseään niin, että on hyvä olla. Sen jälkeen hyvää oloa voi jakaa muille.

Omaa hätää ei pidä salailla. Jos perheellä on joku hankala tilanne, esimerkiksi uupumista, sairautta tai avioero tulossa, siitä pitää reilusti kertoa ja pyytää apua. Se ei ole mikään häpeä! Ongelmiahan tulee siitä, että pitää asiat sisällään. Tämä tietysti edellyttää, että omaan sosiaalityöntekijään on hyvät suhteet.

Hoitaja ja hoidettavat tukevat toinen toisiaan

Olen usein sanonut ihmettelijöille, että perhehoitajan työ sopii parhaiten minulle. Olen vähän tällainen taiteilijasielu, ja on hyvä, että tytöt tulevat välillä kysymään minulta, milloin saa päiväkahvia tai milloin syödään. Minusta on mukava nousta aamuisin ylös ja keittää puuroa, sillä saan siinä sitä itsekin.

Me syömme yhdessä aamupalan, päivällisen ja iltapalan. En usko, että kykenisin siihen yksin, kun lapsetkin ovat lähteneet maailmalle. Tällaisen perhekulttuurin säilyttäminen on mielestäni arvokasta. Huomaan heti, kun olen lomalla, että aamupuuro jääkin keittämättä ja maha tulee kipeäksi. Tarvitsen näitä kehitysvammaisia varmaankin yhtä paljon kuin he tarvitsevat minua. Minä taas autan heitä sosiaalisissa suhteissa, vaatehankinnoissa ja hygienian hoidossa ja muussa sellaisessa, missä he tarvitsevat apua. Tuemme toinen toisiamme.

Hoidan kuntoani sauvalenkkeilemällä aamuisin ennen tyttöjen heräämistä. Minun ei ole koskaan tarvinnut tinkiä omista harrastuksistani sen takia, että meillä on iso perhe. Aikaisemmassa perheessä meillä oli kahdeksan kehitysvammaista ja neljä lasta, ja silti maalasin ja tein kiinnostavia asioita. Muut ihmiset eivät ole koskaan estäneet minua tekemästä sitä, mitä haluan. Jos en ole pystynyt tekemään jotain, se on ollut vain omista rajoistani kiinni. En ole koskaan ajatellut, että voisin syyttää jotain toista ihmistä omista heikkouksistani.

Kehitysvammaisten hoitaminen ei ole temppuilua

Kehitysvammaisten perhehoitajaksi alkaminen sopii sellaisille ihmisille, jotka tykkäävät olla vammaisten kanssa ja jotka osaavat olla oma itsensä. Esimerkiksi opiskelijaharjoittelijoista näkee kyllä nopeasti, viihtyvätkö he vammaisten kanssa. Kun he tulevat kysymään tehtäviä, ja sanon, että nyt ollaan vaan, se on monille vaikeaa.

Minä olen ollut niin kauan kehitysvammaisten kanssa, että pystyn lepäämään heidän kanssaan. Ei meidän tarvitse olla mitenkään erityisesti, voimme vaikka vetää yhdessä lonkkaa. Ihmiset usein ajattelevat, että kehitysvammaisten hoitaminen on jotain temppuilua.

Kehitysvammaisista puhutaan usein, että he ovat hankalia, kun kiukuttelevat niin paljon. Olen kuitenkin sitä mieltä, että kehitysvammaisia kiukuttaa niin kuin muitakin ihmisiä - se ei liity kehitysvammaisuuteen, vaan muuhun vaille jäämiseen ja siihen, että ei tule kuulluksi.

Jos kehitysvammaisen käyttäytyy oikein huonosti, hoitajien kyllä kannattaisi katsoa peiliin. Eivät kehitysvammaiset halua älyttömiä: että hyväksyttäisiin omana itsenään ja saisi tehdä asioita, joista nauttii. Ei se ole liikaa vaadittu.

Mielenterveysongelmat ovat kyllä kehitysvammaisilla arkipäivää, ja niitä asioita voi olla vaikea käsitellä. Niin sanotuille terveillekin on vaikea käsitellä lapsuuden vaille jäämisiä, saati kehitysvammaisille.

Taiteen tekeminen on tapa tutkia ihmisyyttä

Perhehoitotyö on mahdollistanut sen, että voin olla myös puolipäiväinen taiteilija. Talon alakerran maalaustilat ovat täpötäynnä valmiita maalauksia. Niinä päivinä kun olemme kotona, maalailen.

Olen tehnyt taidetta koko ikäni. Ensimmäinen oma näyttely oli vuonna 1991, ja sen jälkeen näyttelyitä on ollut nelisenkymmentä. Minulla ei ole mitään omaa tyyliä, vaan teen kaikenlaista, mikä tuntuu mukavalta. Ja kun minun ei ole pakko tehdä tätä, voin maalata mitä haluan. Ensin olen halunnut näyttää kaunista puolta itsestäni, sitten uskaltauduin enemmän tutkimaan sitä mitä itse näin itsessäni, ja lopuksi ehkä jo uskallan kuvata sitäkin, mitä itse en näe, mutta muut näkevät. Uuteen näyttelyyni tein aika paljon sisäisiä kuvia siitä, mitä ihmiset kantavat sisällään. n

Mari Hakkarainen / Perhehoito-lehti 4/2006